

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Matilda Wetterlöf

Djur – objekt eller rättssubjekt?

En analys av djurens rättsliga ställning som lös egendom

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: David Reidhav

Termin: HT 2015

Innehåll

SUMMARY	4
SAMMANFATTNING	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställning	8
1.3 Avgränsningar	8
1.4 Metod och teori	8
1.5 Material och forskningsläge	9
1.6 Disposition	9
2 HISTORISK TILLBAKABLICK	11
2.1 Samhällsutvecklingen	11
2.2 Rättsutvecklingen	11
3 GÄLLANDE RÄTT	13
3.1 Djur som lös egendom	13
3.2 Tillämpliga lagrum	13
3.2.1 16 kap. 13§ BrB	13
3.2.1.1 Misshandel	14
3.2.1.2 Vanvård	14
3.2.1.3 Uppsåtligen eller av grov oaktsamhet	15
3.2.1.4 Otillbörligt lidande	15
3.2.2 Djurskyddslagen	16
3.2.3 12 kap. BrB	16
3.2.4 Lagen om tillsyn över hundar och katter	17
3.2.4.1 Strikt ansvar	17
3.2.4.2 Lagenligt dödande av annans djur	17
3.3 Påföljder	17
3.3.1 Fängelse	17
3.3.1.1 Brottsofferfonden	18
3.3.2 Böter	18
4 TEORIER	19

4.1 Antropocentrism	19
4.2 Deontologi	19
4.3 Konsekventialism	19
5 PRAXIS	21
5.1 NJA 2001 s. 65	21
5.2 NJA 2006 s. 339	21
5.3 Ronneby tingsrätt 1996/DB 20	22
5.4 Göta hovrätt B 1703-10	23
6 ANALYS OCH SLUTSATSER	25
6.1 Frågeställningarna	25
6.1.1 Hur ser djurens rättsliga ställning ut idag?	25
6.1.1.1 Djurplågeri	25
6.1.1.2 Brott mot djurskyddslagen	25
6.1.1.3 Skadegörelse	26
6.1.2 Vad får det för följder att djur räknas som lös egendom i svensk rättsordning?	26
6.1.3 Är det rättsskydd som djur innehar genom BrB och DL tillräckligt, eller krävs en förändring?	26
6.2 Föreslagna förändringar	28
6.2.1 Straffskala	28
6.2.2 Övergivande	29
6.2.3 Brottsofferfonden	29
6.2.4 Lös egendom	30
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	33
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	36

Summary

In the Swedish legal system animals are considered property. This leads to them being able to be sold, traded, abandoned and even killed, all according to the wishes of the owner. The purpose of this essay is investigating what the effects of this status are, as well as investigating whether the legal protection animals have through Swedish law in other aspects is sufficient.

One effect of the fact that animals are regarded as assets is that crimes against animals can be classified as property damage. Furthermore, animals never acquire status as victims despite them being the ones actually being the target for the crime. An analysis of past cases shows that the penalty most often is not more than a fine. Imprisonment is part of the penal code but is only applied exceptionally, and when it actually is used only a fraction of the maximum sentence is utilized.

The investigation of applicable law, practice and the view on animals held by the community that follows shows that some problems with animals being considered property do exist. Some suggestions of changes that can strengthen the legal protection of animals are presented in the essay.

Sammanfattning

I den svenska rättsordningen anses djur vara lös egendom. Detta innebär att de kan säljas, bytas, överges och till och med dödas, allt enligt ägarens vilja. Syftet med denna uppsats är att utreda vad denna status får för effekter samt om det rättsliga skydd djur har i övrigt är tillräckligt.

En följd av att djur räknas som lös egendom är att brott mot djur kan rubriceras som skadegörelse. Vidare får djur aldrig status som brottsoffer trots att det är de som faktiskt utsätts för brottet. En analys av praxis visar att påföljden oftast bara blir böter. Fängelse ingår i straffskalan men döms ut endast i undantagsfall, och när det väl används utnyttjas endast en bråkdel av maxstraffet.

Utredningen av gällande rätt, praxis och samhällets syn på djur som följer visar att det finns vissa problem med att djur räknas som lös egendom. En del förslag på förändringar som kan stärka djurskyddet presenteras i uppsatsen.

Förkortningar

BrB	Brottsbalk (1962:700)
Dir.	Direktiv
DL	Djurskyddslag (1988:534)
Ds Ju	Departementsserien Justitiedepartementet
HD	Högsta domstolen
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk juristtidning

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Kastade valp i väggen så att den dog (Svenska Dagbladet, 18 dec 2014)

”En man som under ett bråk med en kvinna på en ort utanför Skövde kastade en hundvalp i väggen så hårt att den avled har dömts till 26 000 kronor i böter för skadegörelse och ofredande”.¹

När jag läste den här nyheten blev jag upprörd. Hur kunde någon som så våldsamt tagit livet av en liten valp bara dömas för skadegörelse? Det väckte mitt intresse och jag läste på om ämnet. Det visade sig att brottsrubriceringen ofta blir skadegörelse då någon skadar annans djur eftersom djur i den svenska rättsordningen räknas som lös egendom.

Detta fick mig att komma att tänka på en annan händelse som inträffade min första dag som praktikant på en veterinärklinik. En kvinna lämnade in sin katt för avlivning. Jag frågade vad det var för fel på katten och veterinärerna svarade att de inte visste, kvinnan hade inte velat betala för en undersökning. Troligtvis krävdes bara ett urinprov och en veckas medicin så skulle katten vara bra igen. Jag blev upprörd och protesterade, inte kunde vi väl avliva bara för att ägaren inte ville betala? Det visade sig att vi inte bara kunde, utan i princip måste, avliva i sådana fall. Eftersom djur är en sak har dess ägare rätt att göra vad hon vill, och eftersom avlivning är tillåtet kan ingen hindra en djurägare att avliva sitt djur om det är vad hon vill göra med sin egendom.

Jag bestämde mig för att jag ville utreda detta vidare. Vad får det för effekter att djur räknas som lös egendom? Finns det ett fullgott rättsskydd i övrigt så att detta faktum inte spelar någon större roll, eller finns det behov av en förändring?

---

¹ Kastade valp i väggen så att den dog, <http://www.svd.se/kastade-valp-i-vaggen-sa-att-den-dog> (151116). Ofredandet bestod av att mannen hållt en öl på kvinnan och är således ingen rubricering avseende kastandet av hundvalpen.

1.2 Syfte och frågeställning

Det övergripande syftet med uppsatsen är att utreda djurens rättsliga ställning. Uppsatsen är en problematisering av att djur räknas som lös egendom och vilka följder detta får. Samtidigt analyseras det djurskydd som finns i vår brottsbalk och Djurskyddslag (1988:534). Jag har därför valt följande frågeställningar:

- Hur ser djurens rättsliga ställning ut idag?
- Vad får det för följder att djur räknas som lös egendom i svensk rättsordning?
- Är det rättsskydd som djur innehar genom brottsbalken och djurskyddslagen tillräckligt, eller krävs en förändring?

De två första frågeställningarna är deskriptiva och ämnade att förklara vad lagen är enligt ett de lege lata-resonemang. Den tredje frågeställningen är normativ och ska snarare svara på vad lagen borde vara enligt ett de lege ferenda-resonemang.

1.3 Avgränsningar

Med "djur" i djurplågeristadgandet avses alla djur; tama som vilda samt lantbruks-, försöks- och husdjur. Då djurförsök är ett stort och omdebatterat ämne som jag hade kunnat skriva flera hela uppsatser om har jag valt att avgränsa bort detta område från denna uppsats.

Det råder stor diskrepans mellan olika länders regler på området, brott mot djur är inte alls straffbart i vissa länder. För en uppsats av denna längd anser jag att det blir för översiktligt att ta upp flera rättsordningar, jag har därför valt att avgränsa mig till den svenska.

1.4 Metod och teori

Rättsdogmatisk metod används i uppsatsen, vilket innebär att analysen sker utifrån rättskällor.² Rättsregler analyseras och appliceras på en konkret problemställning.³ De rättskällor som används är lagar, förarbeten och doktrin. Rättsfall har använts för att få

---

² Kleineman, Jan, *Rättsdogmatisk metod*, i Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013, s. 21.

³ Kleineman i Korling & Zamboni, 2013, s. 21 och 23f.

en djupare förståelse av hur dessa rättskällor tillämpas i praktiken. Det finns få rättsfall som gått ända upp till HD, varför de flesta rättsfall som presenteras hämtats från underinstanserna. Jag är medveten om att dessa rättsfall inte är prejudicerande och därmed inte kan tillmätas lika stort värde, men har valt att presentera dem med detta i åtanke då det är det material som finns och det ändå kan ge viss vägledning.

I uppsatsens deskriptiva del presenteras gällande rätt ut ett kritiskt perspektiv. I den normativa delen föreslås alternativ till förändringar ur ett rättsutvecklingsperspektiv där även konsekvensetiken, eller med andra ord ett konsekventialistiskt perspektiv, används. Det innebär att olika alternativ presenteras och avseende fästs vid det alternativ som ger de bästa följderna.⁴

1.5 Material och forskningsläge

Det finns relativt lite forskning på området, det är tydligt att det är ett ämne som inte har särskilt hög ställning. De mest aktiva författarna på området är i Sverige Helena Striwing, jurist och veterinär med djurskydd som specialinriktning⁵, och internationellt Peter Singer, filosof och professor. På grund av deras framträdande ställning på området har jag utgått från deras litteratur, kompletterat med andras för att åstadkomma ett bredare perspektiv. Jag har noterat att Striwings litteratur är av det äldre slaget och har därför grundligt kontrollerat att allt jag velat använda från detta material är aktuellt än idag.

1.6 Disposition

I *kapitel 2* inleds framställningen med en historisk tillbakablick över dels samhällsutvecklingen, dels rättsutvecklingen, det vill säga samhällets syn på djur respektive lagstiftningens syn på desamma. Tillbakablicken är avsedd att skapa förståelse för varför lagstiftningen ser ut som den gör idag.

---

⁴ *Konsekvensetik*, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/konsekvensetik> (151217).

⁵ *Helena Striwing*, <http://www.jpinfo.net.se/Om-oss/Expertgalleri/Helena-Striwing/> (160104).

I *kapitel 3* presenteras den gällande rätten som den ser ut idag, innehållande brotten mot djur i brottsbalken samt den skyddslagstiftning som ställs upp i djurskyddslagen. Här förklaras även problemet med att djur räknas som lös egendom djupare.

I *kapitel 4* presenteras de teorier som är aktuella på området. Dessa teorier visar vilka olika synsätt det finns på djur på filosofins område.

I *kapitel 5* redogörs för aktuell praxis på området för att visa vilka påföljder som döms ut i praktiken för brott mot djur.

I *kapitel 6* analyseras de fakta som beskrivits tidigare för att försöka komma fram till ett svar på frågeställningarna. Eftersom den sista frågeställningen innefattar eventuella förändringar presenteras förslag på sådana här.

2 Historisk tillbakablick

2.1 Samhällsutvecklingen

Människan har sedan länge haft en nära relation till djur. Under lång tid användes de endast som produktionsdjur och hjälpmedel. Domesticeringen, perioden då djuren tog steget över tröskeln och blev husdjur, började för cirka 10 000 år sedan. Hunden var det första djuret att bli domesticerat.⁶ Hunden fungerade då inte längre bara som hjälp vid jakt och som väktare av familjen, utan även som sällskap.⁷

Katten började användas när det upptäcktes att de kunde jaga bort skadedjur från jordbruket. Omkring 1700 f.Kr. gick katten från skadedjursbekämpare till att bli sällskapsdjur.⁸ Sedan dess har såväl kattens som hundens ställning i hemmet stigit gradvis och numera anser nog de flesta som har sällskapsdjur att dessa är som en del av familjen.

2.2 Rättsutvecklingen

År 1857 kom det första svenska straffstadgandet genom förordningen angående misshandling av djur, en föregångare till dagens djurplågeribestämmelse.⁹ Uppenbar grymhet krävdes vilket innebär att lagen innehöll ett kvalificerat subjektivt rekvisit. År 1890 höjdes straffmaximum¹⁰, men straffskalan bestod fortfarande enbart av penningböter fram till år 1900 då fängelse infördes som påföljd vid synnerligen försvårande omständigheter.¹¹ Sedan 1907 omfattas alla djur, det vill säga även vilda, av bestämmelsen.¹² År 1921 infördes den nuvarande ordalydelsen "misshandel,

---

⁶ Ellegren, *De blev våra husdjur*, Forskning och framsteg 1/2006.

⁷ Lagercrantz, *Vilda vänner*, <http://www.popularhistoria.se/artiklar/vilda-vanner/> (151202).

⁸ *Tamkattens bakgrund*, <http://www.citykattvakten.se/kattens-historia/tamkattens-ursprung/> (151202).

⁹ Kunglig Förordning 1857:61; Striwing, Helena, *Djurplågeri: en studie i lagstiftning och rättsfall*, Norstedt, Stockholm, 1987, s. 19.

¹⁰ SFS 1890:33, straffmaximum höjdes från 100 till 500 kronor.

¹¹ SFS 1900:49.

¹² SFS 1907:44.

överansträngning, vanvård”¹³ för att tydliggöra vad som var straffbart, något som tidigare varit relativt oklart.

Djurplågeribestämmelsen möjliggör straff efter att brott begåtts. För att försöka förhindra brott innan de kan begås kom 1944 djurskyddslagen som snarare skulle verka preventivt.¹⁴

1965 trädde brottsbalken i kraft, med djurplågeristadgandet i 16 kap. 13§ där det ligger än idag. Med införandet av brottsbalken höjdes straffmaximum till två års fängelse, genom vilket det enligt propositionen skulle markeras att djurplågeri var ett allvarligt brott.¹⁵ Den senaste förändringen gjordes sju år senare då det stadgades att inte bara uppsåt utan även grov oaktsamhet kunde leda till straffansvar.¹⁶

---

¹³ Prop. 1921:6 s. 10.

¹⁴ SFS 1944:219.

¹⁵ Prop 1965:138 s. 13.

¹⁶ Ds Ju 1972:21, s. 31; Alexius-Borgström, *SvJT* 1999 s. 978.

3 Gällande rätt

3.1 Djur som lös egendom

I 1 kap. 1§ jordabalken stadgas vad som är fast egendom. Ur denna paragraf kan motsatsvis, *e contrario*, utläsas att allt som inte är fast egendom utgör lös egendom. I detta inkluderas djur.

Till följd av att djur räknas som lös egendom kan de ägas, säljas och stjälas precis som vilken annan sak som en människa kan äga. Skillnaden mot andra saker är dock att djur även kan skadas och dödas, något som på grund av att lagstiftningen inte gör åtskillnad mellan levande och döda ting inte behöver vara förbjudet.¹⁷ En skada på djur utgör en sakskada.

Eftersom djur inte har något egenvärde utan räknas som egendom tillhörande en människa är de till stor del utlämnade till denna. När människan utövar brott mot sitt djur disponerar hon ofta över både offret och brottsplatsen då brottet sker i det tysta i hemmet. Dessutom har offret ingen möjlighet att ange eller vittna mot gärningsmannen.¹⁸ Djuren utgör vår största grupp brottsoffer¹⁹ och mörkertalet måste antas vara enormt. Därför är det av största vikt att det finns tillräcklig lagstiftning på området som kan avskräcka från att begå brott mot denna utsatta grupp. Denna lagstiftning ska utredas i det följande.

3.2 Tillämpliga lagrum

3.2.1 16 kap. 13§ BrB

I brottsbalken straffbeläggs djurplågeri. Straffbestämmelsen finns indelad bland brotten mot allmän ordning, där förargelseaspekten är framträdande. Djuren, som är de som

---

¹⁷ Striwing, Helena, *Djur som brottsoffer*, Nya Doxa, Nora, 1998, s. 26.

¹⁸ Striwing, 1998, s. 147.

¹⁹ Striwing, 1998, s. 31.

faktiskt utsätts för brotten, saknar rättskapacitet och rättslig handlingsförmåga.²⁰ De erhåller aldrig status som brottsoffer trots att de uppfyller kraven i 20 kap. 8 § RB där målsägande definieras som "den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärad eller lidit skada". I stället är skyddsobjektet vår sinnenfrid.²¹ Detta kan å ena sidan ge intrycket av att det är prioriterat att skydda oss från att bli upprörda av att djur far illa framför att skydda djuren från att fara illa från första början, men å andra sidan visar det att brott mot djur inte är accepterat av samhället.

3.2.1.1 Misshandel

Misshandel är ett aktivt handlande. Det kan bestå av trubbigt våld, exempelvis slag och sparkar, eller skarpt våld, exempelvis användande av kniv.²² Försök till avlivning utanför en veterinärklinik räknas som misshandel, undantaget är kattungar som fram tills de fyller en vecka enligt avlivningskungörelsen får avlivas genom att slås i huvudet.²³ Anledningen till att avlivning ska överlåtas till en sakkunnig är att privatpersoner inte har den kunskap som krävs för att göra det så skonsamt och effektivt som möjligt vilket ofta leder till ett utdraget och smärtsamt förlopp. Det finns brutala exempel i praxis där en hund slagits upprepade gånger med ett strykjärn i huvudet och gnällt för att hon känt smärta men inte avlidit²⁴, samt ett fall där en katt slogs i huvudet och därefter slängdes ner i sopnedkastet där hon låg levande i flera dygn.²⁵

3.2.1.2 Vanvård

Vanvård består av ett underlåtande att handla där handlingsplikt finns. Det finns två typer av vanvård. Den första, primära skötselbrister, utgörs av de situationer där djurhållaren varit otillräcklig i den löpande skötseln, såsom att inte ge djuren tillräckligt med foder, vatten och tillsyn. Katter får enligt djurhållningskungörelsen lämnas utan tillsyn i högst ett dygn²⁶, hundar i maximalt sex timmar²⁷. Denna åtskillnad görs för att hunden räknas som flockdjur medan katten är ett ensamlevande djur.²⁸

---

²⁰ Striwing, 1987, s. 173.

²¹ Striwing, 1998, s. 46.

²² Striwing, 1987, s. 77.

²³ Striwing, 1987, s. 132.

²⁴ Hedemora tingsrätt DB 160/1995.

²⁵ Falu tingsrätt 1985/DB 513.

²⁶ Lantbruksstyrelsens kungörelse (LSFS 1982:21) om djurhållning m.m., p. 2.73.

²⁷ Striwing, 1987, s. 110.

²⁸ Lantbruksstyrelsens kungörelse (LSFS 1982:21) om djurhållning m.m., p. 2.58.

Den andra, sekundära skötselbrister, består av de lägen då djurhållaren underlåter att hjälpa ett djur som är sjukt eller skadat.²⁹ När ett djur blivit sjukt eller skadat har djurhållaren en skyldighet att ta särskild vård om det. Det innefattar även en skyldighet att avliva djuret när omständigheterna påkallar det. Dröjsmål med avlivning kan medföra straffansvar.³⁰

3.2.1.3 Uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

Uppsåt eller grov oaktsamhet krävs för straffbarhet.³¹ Lagtexten preciserar inte uppsåtet vilket innebär att det är okvalificerat - gärningen är straffbar oavsett vilken av uppsåtsformerna avsikts-, insikts- eller likgiltighetsuppsåt som föreligger.³²

Oaktsamhet kan vara medveten eller omedveten. Medveten oaktsamhet innebär att gärningsmannen vet om att det finns en risk och är likgiltig inför denna, medan omedveten oaktsamhet innebär att han är likgiltig inför om det finns en risk. Medveten oaktsamhet är ofta vad som krävs för att något ska kunna betecknas som grov oaktsamhet.³³

3.2.1.4 Otillbörligt lidande

Den juridiska definitionen av lidande är enligt propositionen "plåga som haft en inte blott obetydlig intensitet och varaktighet".³⁴ Vidare uttalas att begreppet lidande även innefattar psykiskt lidande såsom ångest.³⁵ Det är inte helt okomplicerat att fastställa att ett djur utsatts för lidande, vilket kan leda till problem i rättsprocessen. Ett inflytelserikt uttalande som stadgar att om något är troligt att orsaka skada på en människa ska det antas att det kommer att orsaka en jämförlig skada på djur ger vägledning på området.³⁶

Anledningen till att begreppet "otillbörligt" finns med är för att det i vissa fall anses godtagbart att utsätta djur för lidande. När handlingen eller underlåtenheten som utsätter djur för lidande motiveras av ett legitimt intresse anses den rättfärdigad och

---

²⁹ Striwing, 1998, s. 139.

³⁰ Striwing, 1987, s. 120.

³¹ Berggren, Nils-Olof m.fl., brottsbalken (1 juli 2015, Zeteo), kommentaren till 16 kap. 13§.

³² Prop. 1972:122 s. 20ff., benämns där med de äldre beteckningarna direkt, indirekt och eventuellt.

³³ Ds Ju 1972:21 s. 21f..

³⁴ Prop. 1972:122 s. 10.

³⁵ Prop. 1987/88:93 s. 50.

³⁶ Striwing, 1998, s. 64.

medför inte straffansvar.³⁷ Det kan nämnas att ett exempel på en sådan situation är djurförsök men detta kommer jag på grund av avgränsningen inte att gå in på djupare.

3.2.2 Djurskyddslagen

Portalparagrafen i 2§ djurskyddslagen, här efter förkortad DL, föreskriver att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Vidare ska djur enligt 3§ ges tillräckligt med foder, vatten och tillsyn. Enligt 9a§ är det förbjudet att idka tidelag, det vill säga att ha sexuellt umgänge med djur. Detta ansågs tidigare innefattas under begreppet djurplågeri, men nu finns det alltså en särskild bestämmelse som innebär att det är olagligt att utföra själva handlingen utan att lidande behöver bevisas.³⁸

I 36§ straffbeläggs vissa, men långt ifrån alla, bestämmelser i lagen. Påföljderna består av böter eller fängelse i högst två år. Uppsåt eller oaktsamhet krävs för att någon ska kunna dömas till ansvar. Det är alltså möjligt att dömas till ansvar enligt DL även vid oaktsamhet. Kravet på grov oaktsamhet som finns i BrB finns inte här, inte heller kravet på lidande. Dock är det endast vanvård som är straffbelagd, inte aktiv misshandel, vilket innebär att kravet på grov oaktsamhet kvarstår i det fallet. Djurplågeribestämmelsen i BrB äger som huvudregel företräde framför DL, förutom om gärningen är belagd med strängare straff i DL.³⁹

3.2.3 12 kap. BrB

Skadegörelse är straffbelagt i 12 kapitlet i brottsbalken. I 1§ definieras skadegörelse som att förstöra eller skada fast eller lös egendom till men för annans rätt därtill. Eftersom djur räknas som lös egendom kan det alltså rubriceras som skadegörelse när någon skadar annans djur.

Skadegörelse är ett uppsåtligt brott.⁴⁰ HD har i ett fall uttalat att någon för att kunna fällas till ansvar för skadegörelse måste ha haft uppsåt till att gärningen ska vara till

---

³⁷ Striwing, 1987, s. 25.

³⁸ Prop. 2013/14:41.

³⁹ 36§ DL.

⁴⁰ Berggren, Nils-Olof m.fl., brottsbalken (1 juli 2015, Zeteo), kommentaren till 12 kap. 1§.

men för annans rätt.⁴¹ Om den tilltalade inte visste att djuret tillhörde någon annan kan denne alltså inte dömas till ansvar. I fallet hade en man skjutit Lill-Linus, en katt tillhörande hans granne. Eftersom rätten inte visste säkert om mannen hade misstänkt att katten ägdes av någon kunde sådant uppsåt inte bevisas och åtalet ogillades.

3.2.4 Lagen om tillsyn över hundar och katter

3.2.4.1 Strikt ansvar

Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter, härafter kallad tillsynslagen, ålägger främst ansvar för ägaren att se till att hunden eller katten inte orsakar skada på annan. Enligt lagens 19§ gäller strikt ansvar för ägaren för alla skador som djuret orsakar, vilket innebär att ägaren ska ersätta alla skador oavsett om denne vållat skadan.

3.2.4.2 Lagenligt dödande av annans djur

Enligt 14§ får en ägare av lantbruksdjur döda en hund som anträffas lös på dess område om det finns risk för att lantbruksdjuren skadas. I 21§ stadgas att en katt som kan antas vara övergiven eller förvildad får avlivas av jakträttshavaren.

3.3 Påföljder

3.3.1 Fängelse

Maxstraffet för djurplågeri och brott mot djurskyddslagen är två års fängelse, för skadegörelse ett års fängelse. Jag har läst många rättsfall där djur utsatts för fruktansvärd behandling upprepade gånger men aldrig sett maxstraff dömas ut. I ett av dessa fall⁴² hade en kanin fått sina bakben hoptejpade och därefter blivit antänd levande, och en annan kanin avlidit genom att gärningsmännen haft dragkamp med en hund om dess levande kropp. Det fanns övertygande bevisning eftersom gärningsmännen själva hade filmat händelseförloppet, det var utrett att syftet var att plåga kaninerna till döds och att de tilltalade hade visat särskild hänsynslöshet. Trots detta ansågs straffvärdet bara uppgå till fyra månaders fängelse. Fallet är dock ett av få

---

⁴¹ NJA 2001 s. 115.

⁴² Svea hovrätt B 4110-10.

där fängelse faktiskt dömts ut och trots att det inte är i närheten av maxstraffet anses fallet vara ett undantag till vad som verkar vara en huvudregel om dagsböter.⁴³

3.3.1.1 Brottsofferfonden

Så fort fängelse ingår i straffskalan ska enligt lag (1994:419) om brottsofferfond den som döms åläggas att betala en avgift till brottsofferfonden. Fängelse finns i straffskalan för såväl djurplågeri som brott mot djurskyddslagen. Det innebär att avgiften bör vara standard vid brott mot djur, detta verkar dock inte ha fått full genomslagskraft i praxis. Exempelvis verkar denna avgift inte ha dömts ut i något av de rättsfall som tas upp i denna uppsats.

3.3.2 Böter

Straffskalan för brottet djurplågeri sträcker sig från 30 dagsböter till två års fängelse.⁴⁴ Vid en studie av praxis märks att böter är den vanligaste påföljden för brott mot djur. I många av de fall där någon dödat annans djur, det vill säga döms för skadegörelse, blir påföljden ett engångsbelopp som motsvarar djurets värde.

---

⁴³ *Höj straffen för djurplågeri!*, <http://www.djurskyddet.se/se/vart-arbete/aktuellt/2010/hoj-straffen-for-djurplageri/> (151201).

⁴⁴ Svea hovrätt B 4110-10.

4 Teorier

4.1 Antropocentrism

Antropocentrism är ett förhållningssätt där människan sätts i centrum för allting.⁴⁵ Djuren anses stå i människans tjänst och människan har rätt att nyttja djuren. Människan är det enda som har ett egenvärde, allt annat har instrumentellt värde för att främja människan. Motsatsen till antropocentrism är biocentrism, som i stället föreskriver att allt levande står i centrum. Alla levande individer, därmed också djur, har ett egenvärde.⁴⁶

4.2 Deontologi

Deontologin föreskriver att en handling ska bedömas utefter sitt intrinsikala värde, det vill säga det värde det har i sig själv.⁴⁷ Immanuel Kant var en framstående filosof på 1700-talet. Han ansåg att de varelser vilkas existens beror på naturen bara har ett relativt värde som medel och därför kallas saker, medan förnuftiga varelser kallas personer. Personer anses vara ändamål i sig själv och får därför inte bara användas som medel.⁴⁸ Enligt deontologin har människor, men inte djur, ett värde i sig själv. Därför kallas djur saker.

4.3 Konsekventialism

Konsekventialism, även kallat konsekvensetik, menar att olika handlingsalternativ ska rangordnas utifrån deras konsekvenser och det som är högst rangordnat ska väljas.⁴⁹ Inom konsekventialismen är utilitarismen, grundad av Jeremy Bentham, en huvudgren.⁵⁰ Teorin innebär att den rätta handlingen är den som får godast möjliga

---

⁴⁵ *Antropocentrism*, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/antropocentrism> (151207).

⁴⁶ Derr, Patrick George; McNamara, Edward, *Case studies in environmental ethics*, Rowman & Littlefield, 2003, s. xix.

⁴⁷ *Deontologisk etik*, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/deontologisk-etik> (151217).

⁴⁸ Kant, Immanuel, *Grundläggning av sedernas metafysik*, Daidalos, Göteborg, 1997, s. 54.

⁴⁹ *Konsekvensetik*, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/konsekvensetik> (151217).

⁵⁰ Singer, Peter, *Praktisk etik*, 2., [rev. och utök.] uppl., Thales, Stockholm, 2002[1996], s. 59.

konsekvenser för så många som möjligt⁵¹, inte bara för sig själv som enligt egoismen. Utfallet av lycka ska maximeras och utfallet av lidande minimeras.⁵²

Bentham erkände att jämlikhetsprincipen, det vill säga synsättet att lika intressen ska visas lika hänsyn⁵³, kan tillämpas utanför vår egen art. Bentham skrev att frågan inte är "Kan de resonera?" eller "Kan de tala?", utan "Kan de lida?".⁵⁴ Detta synsätt har delvis inkorporerats i svensk rätt genom införandet av rekvisitet otillbörligt lidande i djurplågeribestämmelsen. Däremot har det inte införts helt och hållet eftersom det då inte skulle göras sådan åtskillnad som det görs idag mellan människor, som kan resonera och tala, och djur, som inte kan.

Även filosofen Peter Singer är en modern utilitarist.⁵⁵ Singer anser att alla varelser som är kapabla att känna smärta ska ges lika omsorg. Utilitarismen föreskriver alltså att jämlikhetsprincipen även ska gälla för djur och att djur ska räknas med när någon räknar ut vilken handling som får bäst konsekvenser för flest individer.

---

⁵¹ *Utilitarianism*, <http://www.utilitarianism.net/> (151207).

⁵² *Utilitarianism*, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/utilitarism> (151207).

⁵³ Singer, 2002[1996], s. 58.

⁵⁴ Singer, 2002[1996], s. 59.

⁵⁵ *Peter Singer*, <http://www.utilitarianism.net/singer/> (151207); Sunstein, Cass R., *What are animal rights?*, i Sunstein, Cass R. & Nussbaum, Martha Craven (red.), *Animal rights: current debates and new directions*, Oxford University Press, New York, 2006[2004] (e-bok), s. 32f..

5 Praxis

I detta avsnitt presenteras rättsfall för att visa hur rättsinstanserna bedömer brott mot djur. Framställningen inleds med två av de få fall som gått hela vägen upp till HD där viktiga uttalanden gjorts. Därefter presenteras ett fall av djurplågeri och ett fall av skadegörelse för att visa hur bedömningen går till vid dessa brott och vilka påföljder som döms ut.

5.1 NJA 2001 s. 65

Bakgrund

En katt blev jagad och biten av en hund. Kattens ägare tog den till veterinären där veterinärkostnaderna steg till höga summor innan beslutet om avlivning togs. Kattägaren ansåg att hundägaren skulle stå för dessa kostnader.

HDs bedömning

HD gjorde bedömningen att det ansågs rimligt att ägaren sökte vård för kostnader som översteg djurets värde och hundens ägare förpliktades att ersätta veterinärkostnaderna i sin helhet.

I fallet gjorde HD ett viktigt uttalande:

”När det gäller att bestämma skadestånd i anledning av skada på ett sällskapsdjur kan detta i allmänhet inte betraktas som vilken sak som helst.”

Kommentar

Detta uttalande pekar på en skillnad mellan synen på djur som innehas av såväl samhället som rättssystemets högsta instans och synen på djur såsom den uttrycks i lagstiftningen, och kan mycket väl motivera en diskussion om en lagändring.

5.2 NJA 2006 s. 339

Bakgrund

En djurhållare har utsatt sina kor för lidande genom att underlåta att utgödsla

ladugården med följd att korna inte kunnat ligga ner, samt underlåta att ge dem tillräckligt med foder, vatten och veterinärvård.

HDs bedömning

HD bedömde att brottslighetens art inte har ansetts utgöra skäl att ådöma fängelsestraff i det aktuella fallet. HD poängterade dock att;

”Vad som nu sagts utesluter inte att djurplågeri ändå under vissa omständigheter kan vara att anse som ett artbrott. Så skulle kunna tänkas vara fallet om det förelegat några sådana särskilda försvårande omständigheter som avses i 29 kap. 2 § BrB”

Kommentar

HD öppnar här upp för möjligheten att betrakta brott mot djur som ett artbrott, det vill säga ett brott för vilket fängelse är presumtionen.⁵⁶ Detta visar att HD anser brott mot djur kunna vara allvarliga brott och öppnar för en diskussion om straffen bör skärpas.

5.3 Ronneby tingsrätt 1996/DB 20

Bakgrund

A hade lämnat sina tre hundar instängda i en bil parkerad i solen i över fem timmar. När de upptäcktes hade hundarna avlidit av värmen. A menade att han inte visste att hundarna var i bilen. Han trodde att hans fru skulle ha hundarna hemma under dagen, medan frun trodde att de skulle följa med maken till arbetet och därför hade släppt in dem i bilen på morgonen. Bilen var av skåpbilsmodell med en vägg som skiljde förarhytten och lastutrymmet åt och A såg därför inte att hundarna fanns i bilen.

Tingsrättens bedömning

Hundarna hade otillbörligen utsatts för lidande. A hade enligt rättens bedömning varit oaktsam när han körde till arbetet utan att kontrollera var hundarna befann sig. För att A skulle kunna fällas till ansvar för djurplågeri krävdes dock att han har varit grovt oaktsam. Hans underlåtenhet ansågs inte vara grovt oaktsam och åtalet ogillades.

---

⁵⁶ Stenborre, ”Artbrott”, *SvJT* 1998 s. 751; Asp, ”Svensk rättspraxis”, *SvJT* 2010 s. 975.

Kommentar

Här kan jämföras med en nyhet från 2013 som fick stor uppmärksamhet i media där en pappa glömde att lämna sin tvååriga son på dagis och istället körde direkt till arbetet. Sonen satt fastspänd i bilen i åtta timmar och avled av den starka värmen. I fall där någon orsakat en nära anhörigs död genom oaktsamhet finns det möjlighet för åklagaren att meddela åtalsunderlåtelse. I detta fall ansåg dock chefsåklagaren att mannens gärning var så pass klandervärd att det inte fanns förutsättningar för en sådan och mannen fick ett strafföreläggande med villkorlig dom för vållande till annans död.⁵⁷ Fallet är väldigt likt det aktuella fallet med hundarna. I båda fallen har oaktsamhet av den ansvarige lett till annans död i en varm bil. I fallet med hundarna visste ägaren inte ens om att hundarna fanns i bilen medan pappan visste, men glömde. Trots detta dömdes pappan men inte hundägaren.

5.4 Göta hovrätt B 1703-10

Bakgrund

A.F.J. fick reda på att två hundar tillhörande C.F. var inne i hennes hönsgård och åkte hem tillsammans med en kollega. Den ena hunden lämnade platsen medan den andra, Taiga, stannade kvar. A.F.J. försökte köra iväg henne men misslyckades och hämtade efter cirka en timme sin hagelbössa. Taiga sprang ut ur hönsgården men A.F.J. sköt henne.

Hovrättens bedömning

De objektiva förutsättningarna för att döma A.F.J. till ansvar för skadegörelse är uppfyllda genom att det enligt hennes egna uppgifter är utrett att hon med uppsåt dödat hunden. 14§ tillsynslagen är inte tillämplig eftersom det var ett mindre antal höns som inte ingått i verksamhet. Eftersom det varit ett långvarigt händelseförlopp, hunden sprungit en bit bort, A.F.J. haft en kollega till hjälp och bara ett fåtal höns fanns kvar borde hon haft mindre ingripande alternativ. Handlingen ansågs inte försvarlig och A.F.J. dömdes till böter för skadegörelse. Med hänsyn till att C.F. brustit i sin tillsyn över

---

⁵⁷ Sjögren, *Villkorlig dom för att ha glömt sonen i bil*, <http://www.expressen.se/kvp/villkorlig-dom-for-att-ha-glomt-sonen-i-bilen/> (151201).

hundarna och att han hade ett strikt ansvar för de skador som hunden orsakar enligt 19§ tillsynslagen jämkades skadeståndet till två tredjedelar av hundens bevisade värde.

Kommentar

Detta fall visar problematiken med att djur räknas som egendom. Här har en hund med dels känslomässigt värde, dels högt ekonomiskt värde på grund av hennes meriter inom jakt, dödats. Detta fall liknar fallet med katten Lill-Linus som beskrivits ovan, men här kunde alltså uppsåt bevisas. Det finns också ett liknande fall från HD⁵⁸ där hunden Into tagit sig in bland grannens dvärggetter. Grannen sköt hunden, vilket HD konstaterade att han inte haft rätt till, och han ålagdes att betala skadestånd till hundägaren på 2667 kronor⁵⁹, ett jämkat belopp på grund av hundägarens strikta ansvar. Trots att oförsvarligt uppsåtligt dödande är bevisat blir brottsrubriceringen alltså skadegörelse och bötesbeloppet blir inte mycket högre än för en fortkörningsbot.⁶⁰

---

⁵⁸ NJA 1988 s. 495. Jag har valt att inte lägga fokus på detta fall trots att det är från HD eftersom den straffbestämmelse som ansvarsdelen grundas på (3§ 3st lag (1943:459) om tillsyn över hund och katt) inte finns kvar i dagens tillsynslag.

⁵⁹ Motsvarar 4743 kronor idag, *Prisomräknaren*, <http://www.sverigeisiffror.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/prisomraknaren/> (151202).

⁶⁰ *Böter – bötesbelopp vid trafikförseelser*, <https://korkortonline.se/fakta/boter/> (151201), maxbeloppet för fortkörning är 4000 kronor. I Taiga-fallet blev bötesbeloppet 9200 kronor och i Into-fallet motsvarande 4743 kronor.

6 Analys och slutsatser

6.1 Frågeställningarna

6.1.1 Hur ser djurens rättsliga ställning ut idag?

Min första frågeställning var hur djurens rättsliga ställning ser ut idag. Framställningen har visat att det finns två huvudsakliga brott mot djur som är kriminaliserade idag - djurplågeri och brott mot djurskyddslagen. Därutöver finns skadegörelse som blir aktuellt när någon skadar eller dödar någon annans djur.

6.1.1.1 Djurplågeri

Djurplågeri består av aktiv fysisk misshandel. Det gäller oftast egna djur, då misshandel av andras djur vanligen rubriceras som skadegörelse. För straffbarhet för djurplågeri krävs uppsåt eller grov oaktsamhet. Detta kan vara svårt att visa, och även om åklagaren lyckats bevisa oaktsamhet kan den tilltalade gå strafffri. I exempelvis fallet med hundarna som glömdes i bilen konstaterade tingsrätten att mannen varit oaktsam, men åtalet ogillades och mannen undkom påföljd. I min åsikt inträder ett ansvar när någon väljer att ta in ett djur i sitt hem. Eftersom djuren inte kan ta hand om sig själva behöver de tillsyn av oss människor. En hund, likt en bebis, som blir instängd i en varm bil kan inte själv öppna dörren och ta sig ut. Att brista i detta ansvar, oavsett om det inte var med uppsåt, borde föranleda något straff. Det bör därför diskuteras om en straffskala som även innefattar oaktsamhet kan införas.

I dagsläget har ägaren ett strikt ansvar för sina djur enligt tillsynslagen, men detta är inte till för att skydda djuren utan bara för att skydda *mot* djuren. Ett ansvar som verkar som skydd för djuren borde anses åligga djurägaren.

6.1.1.2 Brott mot djurskyddslagen

I djurskyddslagen gäller det egna djur där djurhållaren brister i skötseln. Väljer någon att ta in ett djur i sitt hem följer vissa förpliktelser med det; att tillhandahålla mat, vatten och tillsyn. När djuren är särskilt utsatta på grund av sjukdom eller skador inträder ett starkare krav.

I djurskyddslagen räcker det med oaktsamhet och lidande behöver inte heller bevisas. Det är alltså ett starkare skydd för att djur ska få mat, vatten och tillsyn än att de ska skyddas från slag och sparkar. Detta kan bero på att en tillsynsbrist genom underlåtenhet kan innebära en utdragen plåga. Inte att förglömma är dock att fysisk misshandel också kan vara systematisk och utdragen över tid.

6.1.1.3 Skadegörelse

Att skada, eller till och med döda, någon annans husdjur kan rubriceras som skadegörelse. Här krävs uppsåt, det måste kunna bevisas att personen åsyftade att gärningen skulle vara till men för ägaren. Kan uppsåt inte bevisas kan ingen dömas till ansvar.

I vissa fall som räknas upp i tillsynslagen är det tillåtet att döda annans djur. Som framkommit genom rättsfallen kan detta leda till fatala misstag där djur dödas trots att det inte varit lagenligt. Även om ansvar kan fastställas blir påföljden oftast böter. Om djuret avlidit åläggs oftast den dömden att betala djurets värde, men affektionsvärde och den ovärderlighet som många känner att deras familjemedlem innehar kan aldrig tas hänsyn till vid värderingen.

6.1.2 Vad får det för följder att djur räknas som lös egendom i svensk rättsordning?

Att djur betraktas som lös egendom medför att djurägare har rätt att göra vad de vill med sin egendom. Precis som de får lov att göra med annan egendom de äger får de sälja, byta eller överge sitt djur. Dessutom har de rätt att till och med ta livet av det. En diskussion om det kan vara aktuellt att ändra detta, och vilka problem en sådan ändring skulle leda till, följer nedan under föreslagna förändringar.

6.1.3 Är det rättsskydd som djur innehar genom BrB och DL tillräckligt, eller krävs en förändring?

Med "tillräckligt" i denna fråga avser jag tillräckligt utifrån samhällets syn på djur, det vill säga om rättsordningen speglar denna syn. I den historiska tillbakablickens visades hur djuren har stigit i människans ögon från att vara ett verktyg till att bli en älskad familjemedlem. Därmed påvisas en utveckling från de mer trångsynta synsätten

antropocentrismen och deontologin mot de mer liberala synsätten biocentrismen och utilitarismen.

Det rättsskydd som djuren får genom BrB och DL skyddar dem mot dels uppsåtlig och grovt oaktsam misshandel, dels vanvård. Det finns ett strikt ansvar som skyddar andra från djuren, men inget motsvarande ansvar som verkar till djurens fördel. Det finns ett begränsat skydd mot angrepp från annan än ägaren, och även när ett sådant inte är lagenligt blir påföljden inte särskilt kännbar.

Genom en undersökning av rättspraxis har visats att påföljderna generellt inte är just kännbara. Djurplågeri har enligt straffskalan fått ett högt straffvärde; misshandel av djur, det vill säga djurplågeri, har samma påföljd som misshandel av normalgraden. Däremot utnyttjas inte hela straffskalan i praktiken.

Grymheter mot djur är ett oroväckande tecken.⁶¹ I många fall är gärningsmännen ungdomar som roar sig med att plåga djur, och det är visat att brottslighet mot djur ofta är en länk över till våld mot människor. Ett exempel är seriemördaren Ted Bundy som fann nöje i att plåga och tortera djur till döds som barn och senare utvecklade detta till att mörda uppemot 50 människor.⁶² Enligt psykologen Jenny Klefbom behöver barn som ger sig på djur sannolikt få professionell hjälp innan beteendet utvecklas.⁶³ En rättegång för brott mot djur där gärningsmannen är ung skulle exempelvis kunna innefatta en mindre sinnesundersökning för att försöka undvika en utveckling av beteendet till att omfatta människor som nästa brottsoffer. Dessutom kan det finnas motiv att utnyttja straffskalan på ett bättre sätt och poängtera tidigt att brott mot djur inte är accepterat.

Med anledning av de konstateranden som gjorts ovan anser jag att vissa förändringar är aktuella. Människans synsätt på djuren har utvecklats men lagstiftningen speglar inte denna syn helt och hållet. Nedan diskuteras en del förändringar som hade kunnat göras för att öka djurens rättsliga skydd.

---

⁶¹ Striwing, 1998, s. 77 och 82.

⁶² Striwing, 1998, s. 82.

⁶³ Klefbom, Jenny, [http://www.psykologiguiden.se/www/pages/?ID=207&PSQ=7177,140211\(151119\)](http://www.psykologiguiden.se/www/pages/?ID=207&PSQ=7177,140211(151119)).

6.2 Föreslagna förändringar

6.2.1 Straffskala

Straffskalan för djurplågeri sträcker sig från 30 dagsböter till två års fängelse. Det finns ingen särskild straffskala för grövre fall vilket innebär att alla fall av djurplågeri, från de lindrigaste förseelserna till de allra grövsta brotten, ska rymmas inom denna straffskala.⁶⁴

I SOU 2011:75 föreslås en tredelning av straffskalan där ringa respektive grovt brott införs med maxstraffet fängelse högst 4 år.⁶⁵ Denna uppdelning stöds av Striwing som vill införa en särskild straffskala för grova fall med ett straffminimum på sex månaders fängelse.⁶⁶ Många andra brott, exempelvis misshandel, har en indelning i ringa, normal och grov. Ringa misshandel har påföljden böter eller fängelse högst 6 månader, misshandel av normalgraden fängelse högst 2 år och grov misshandel fängelse minst ett år och högst 6 år⁶⁷. Hade lagstiftaren infört en liknande tredelning för brottet djurplågeri respektive brott mot djurskyddslagen hade olika påföljder för olika typer av förseelser på samma sätt kunnat införas. Då hade också ett minimistraff för de grövsta formerna kunnat föreligga.

HD har meddelat att djurplågeri, om försvårande omständigheter föreligger, kan anses vara ett artbrott vilket innebär att det föreligger en presumtion för fängelse. Ett brott med försvårande omständigheter hade då kunnat betraktas som ett grovt brott, och enligt HD föreligger då inga hinder för att ha fängelse som presumerat straff. Detta hade tydliggjort att djurplågeri inte är ett brott som rättsordningen tar lätt på och hade kunnat avskräcka från att begå brottet från första början.

Vid en jämförelse mellan rättsfall har märkts att den brutalaste misshandeln vanligen ger fängelse en månad, alltså kommer endast en tjugofjärdedel av straffskalans

---

⁶⁴ Svea hovrätt B 4110-10.

⁶⁵ SOU 2011:75 s. 36.

⁶⁶ Striwing, 1998, s. 181.

⁶⁷ 3 kap. 5-6 §§ BrB.

maximum till användning i praktiken.⁶⁸ När dagens djurplågeribestämmelse med maxstraffet två års fängelse infördes poängterades det i förarbetena att detta skulle visa att det var ett allvarligt brott. Att maxstraffet inte utnyttjas innebär att detta poängterande inte fått genomslagskraft i praktiken. I kombination med att djur räknas som lös egendom ger detta intrycket att brott mot djur inte tas på allvar. Vill lagstiftaren fortsatt visa att brott mot djur är ett allvarligt brott krävs antingen en skärpning av straffskalan eller en ändring i praxis, så att de straff som i nuläget finns föreskrivna för brottet faktiskt döms ut.

6.2.2 Övergivande

Övergivande av djur blir ett stort problem varje höst. Det är vanligt att semesterfirare skaffar så kallade sommarkatter som de tar hand om under sommaren och därefter helt enkelt lämnar ute när de återvänder till vardagen. De unga katterna som vuxit upp med mat serverad har inga möjligheter att klara sig själva utan svälter ihjäl. Det finns inget uttryckligt förbud mot detta beteende. I SOU 2011:75 föreslog utredaren att ett förbud mot att överge djur skulle införas.⁶⁹ Detta förslag har inte följts, vilket kan bero på att lagstiftaren ansett tillsynskravet i 3§ DL utgöra ett indirekt förbud.⁷⁰ Ett uttryckligt förbud hade dock kunnat ha en vägledande funktion där denna markerar att detta förfaringsätt inte är tillåtet. En sådan straffbestämmelse finns exempelvis i flera stater i USA.⁷¹

6.2.3 Brottsofferfonden

En bokstavstolkning av ordet brottsofferfonden ger intrycket av att medlen som går till fonden ska tillfalla brottsoffer. Även om det är djuren som faktiskt utsätts för brotten betraktas de aldrig som brottsoffer enligt lagen och pengarna tillfaller därför inte dem. Om djur kunde ha egna rättigheter hade de kunnat anses vara målsägande och denna avgift hade kunnat tillfalla dem. Problemet med att djurägare inte har råd att betala veterinärkostnader kan då elimineras genom att avgiften kan gå till dessa kostnader.⁷²

---

⁶⁸ Striwing, 1987, s. 168.

⁶⁹ SOU 2011:75 s. 32, 43, 510.

⁷⁰ SOU 2011:75 s. 490.

⁷¹ Striwing, 1987, s. 109.

⁷² Favre i Sunstein & Nussbaum, 2006[2004], s. 443.

Även om lagstiftaren inte anser det vara aktuellt att tillerkänna djur status som målsägande finns det andra sätt att få djuren att få del av avgiften. Exempelvis hade en särskild fond för djur som utsatts för brott kunnat införas där pengarna går till katthem och liknande.

6.2.4 Lös egendom

Det är bevisat att djur kan känna smärta och lida. Praxis visar att HD inte anser djur vara likställda med andra saker. Idag är något antingen egendom, fast eller lös sådan, eller person.⁷³ Ett alternativ hade varit att införa en tredje kategori, det vill säga att något kan vara antingen egendom, person eller djur. Detta stöds av det särskilda betänkandet *Ny djurskyddslag* (SOU 2011:75) där det föreslås att djur ska tillskrivas ett egenvärde⁷⁴, i enlighet med biocentrismen och utilitarismen. Detta hade gett de bästa konsekvenserna för djuren. Djur är vår största grupp brottsoffer, och ska djur räknas med när någon tänker ut vilket alternativ som ger bäst konsekvenser för de flesta väger de tungt i bedömningen. En sådan ändring kan dock eventuellt ge negativa konsekvenser som måste utredas för att se om det verkligen är det bästa alternativet enligt konsekventialismen.

En sådan negativ konsekvens för människan utgörs av det faktum att om lagstiftaren väljer att tillerkänna djur egna rättigheter ställs stora krav på en specialreglering av dessa. Det tycks rimligt att djur skulle få rätt att inte behandlas hur som helst, men såklart inte få rätt att rösta och liknande. Djur hade kunnat få liknande rättigheter som barn, en status som överensstämmer med deras kapacitet.⁷⁵

Ännu en specialreglering hade krävts av vilka djur som ska tillerkännas rättigheter. Många håller nog med om att ifall djur ska tillerkännas rättigheter borde det gälla hundar och katter, men knappast myggor och myror. Hur är det med ekorrar och fåglar då? Ett omfattande arbete skulle behövas med en indelning av djur i olika kategorier som tillerkänns olika rättigheter. En sådan indelning har påbörjats av professor Donald

---

⁷³ Favre, David, *A new property status for animals*, i Sunstein, Cass R. & Nussbaum, Martha Craven (red.), *Animal rights: current debates and new directions*, Oxford University Press, New York, 2006[2004] (e-bok), s. 451.

⁷⁴ SOU 2011:75 s. 24 och 93.

⁷⁵ Sunstein i Sunstein & Nussbaum, 2006[2004], s. 29.

Griffin som undersöker mentala fenomen hos djur. Genom att svara på frågan "Vad är chanserna att djuret känner, vill, agerar medvetet, tänker, vet eller har självinsikt?" får han fram en indelning i fyra kategorier.⁷⁶ Kategorierna visar på olika typer av djur som bör tillerkännas olika nivåer av rättigheter.

En annan negativ konsekvens kan vara ett eventuellt problem med det strikta ansvaret enligt tillsynslagen. Om djuret inte längre anses vara en tillhörighet till människan skulle det möjligen kunna bli problem att hävda detta ansvar. Det går dock även här att dra en parallell till barnen. Ett barn som inte fyllt 15 år kan inte hållas ansvarigt för sina handlingar⁷⁷, då faller istället ansvaret på föräldrarna. Likt dessa barn kan inte djuren hållas ansvariga för sina handlingar, det är upp till ägaren att se till att djuren inte orsakar skada. Om djur tillerkänns liknande rättigheter som barn tycks det inte behöva bli något problem.

Djur har på vissa områden redan en särställning jämfört med övriga lösa saker. Ett exempel är Konsumenttjänstlagen, där det stadgas uttryckligen att lagen gäller lösa saker, dock ej levande djur.⁷⁸ Djur har dessutom redan en del rättigheter som särskiljer dem från annan egendom.⁷⁹ Detta visar att legala rättigheter kan existera samtidigt som en status som egendom. Antingen kan dessa rättigheter utvidgas medan statusen som egendom likväl behålls, eller så kan statusen tas bort medan människan fortfarande ges kontroll över sina djur på samma sätt som vi har kontroll över våra barn.⁸⁰

De negativa konsekvenser som påvisats här har inte ansetts leda till problem. Därför anser jag att ett avlägsnande av idén om djur som egendom och ett tillskrivande av egenvärde för djur är nödvändig för att markera att djur är individer som kan känna smärta och inte bara är ett medel för människan. Det utgör det bästa alternativet eftersom de positiva konsekvenserna för djuren kraftigt överstiger de negativa konsekvenserna i övrigt.

---

⁷⁶ Sunstein i Sunstein & Nussbaum, 2006[2004], s. 65.

⁷⁷ 1 kap. 6§ BrB.

⁷⁸ 1 kap. 1§ Konsumenttjänstlag (1985:716).

⁷⁹ Favre i Sunstein & Nussbaum, 2006[2004], s. 441.

⁸⁰ Sunstein i Sunstein & Nussbaum, 2006[2004], s. 30.

Efter arbetet med denna uppsats har jag kommit fram till slutsatsen att djurs rättsliga status som lös egendom innebär att brott mot djur inte får tillräckliga konsekvenser. I kombination med de ringa straff som döms ut i praxis ges intrycket att brott mot djur inte är någon allvarlig förseelse. Jag anser avslutningsvis att det nu är dags att ta bort denna status för att en gång för alla poängtera: *brott mot djur är inte acceptabelt.*

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Offentligt tryck

Departmentsserier

Ds Ju 1972:21 *PM om straff för djurplågeri*

Myndighetspublikationer

Lantbruksstyrelsens kungörelse (LSFS 1982:21) om djurhållning m.m.

Propositioner

Proposition 1921:6 *Förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 16§ strafflagen m.m.*

Proposition 1965:138 *Förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 13§ brottsbalken m.m.*

Proposition 1972:122 *Förslag till lag om ändring i brottsbalken*

Proposition 1987/88:93 *Om ändring i brottsbalken*

Proposition 2013/14:41 *Ändringar i djurskyddslagen*

Statens offentliga utredningar

SOU 2011:75 *Ny djurskyddslag*

Litteratur

Alexius-Borgström, Katarina, "Argument för och emot inrättandet av en Djurombudsman", *SvJT* 1999 s. 978

Asp, Petter, "Svensk rättspraxis", *SvJT* 2010 s. 975

Derr, Patrick George; McNamara, Edward, *Case studies in environmental ethics*, Rowman & Littlefield, 2003

Ellegren, Hans, *De blev våra husdjur*, Forskning och framsteg 1/2006

Favre, David, *A new property status for animals*, i Sunstein, Cass R. & Nussbaum, Martha Craven (red.), *Animal rights: current debates and new directions*, Oxford University Press, New York, 2006[2004] (e-bok)

Holmberg, Carin, *Med husbondens röst: om våld mot djur i misshandelsrelationer*, C. Holmberg, Ösmo, 2003

Kant, Immanuel, *Grundläggning av sedernas metafysik*, Daidalos, Göteborg, 1997

Kleineman, Jan, *Rättsdogmatisk metod*, i Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013

Singer, Peter, *Praktisk etik*, 2., [rev. och utök.] uppl., Thales, Stockholm, 2002[1996]

Stenborre, Eva, "Artbrott", *SvJT* 1998 s. 751

Striwing, Helena, *Djur som brottsoffer*, Nya Doxa, Nora, 1998

Striwing, Helena, *Djurplågeri: en studie i lagstiftning och rättsfall*, Norstedt, Stockholm, 1987

Sunstein, Cass R., *What are animal rights?*, i Sunstein, Cass R. & Nussbaum, Martha Craven (red.), *Animal rights: current debates and new directions*, Oxford University Press, New York, 2006[2004] (e-bok)

Lagkommentarer

Berggren, Nils-Olof m.fl., brottsbalken (1 juli 2015, Zeteo), kommentaren till 12 kap. 1§

Berggren, Nils-Olof m.fl., brottsbalken (1 juli 2015, Zeteo), kommentaren till 16 kap. 13§

Elektroniska källor

Antropocentrism, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/antropocentrism> (151207)

Böter – bötesbelopp vid trafikförseelser, <https://korkortonline.se/fakta/boter> (151201)

Deontologisk etik, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/deontologisk-etik> (151217)

Helena Striwing, <http://www.jpinfo.net.se/Om-oss/Expertgalleri/Helena-Striwing/> (160104)

Höj straffen för djurplågeri!, <http://www.djurskyddet.se/se/vart-arbete/aktuellt/2010/hoj-straffen-for-djurplageri/> (151201)

Kastade valp i väggen så att den dog, <http://www.svd.se/kastade-valp-i-vaggen-sa-att-den-dog> (151116)

Klefbom, Jenny, <http://www.psykologiguiden.se/www/pages/?ID=207207&PSQ=7177,140211> (151119)

Konsekvensetik, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/konsekvensetik> (151217)

Lagercrantz, *Vilda vänner*,
<http://www.popularhistoria.se/artiklar/vilda-vanner/> (151202)

Omhändertagande av djur och djurförbud,
http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/Sv/djur-och-natur/djurskydd/Pages/Omhändertagande_av_djur_och_djurforbud.aspx (151201)

Peter Singer, <http://www.utilitarianism.net/singer/> (151207)

Prisomräknaren, <http://www.sverigeisiffror.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/prisomraknaren/> (151202)

Sjögren, Helena, *Villkorlig dom för att ha glömt sonen i bil*,
<http://www.expressen.se/kvp/villkorlig-dom-for-att-ha-glomt-sonen-i-bilen/> (151201)

Tamkattens bakgrund, <http://www.citykattvakten.se/kattens-historia/tamkattens-ursprung/> (151202)

Utilitarianism, <http://www.utilitarianism.net/> (151207)

Utilitarism, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/utilitarism> (151207)

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1988 s. 495

NJA 2001 s. 65

NJA 2001 s. 115

NJA 2006 s. 339

Hovrätterna

Göta hovrätt B 1703-10

Svea hovrätt B 4110-10

Tingsrätterna

Falu tingsrätt 1985/DB 513

Hedemora tingsrätt DB 160/1995